

Bildande av Högholmens naturreservat i Söderköpings kommun

Länsstyrelsen Östergötlands beslut

Länsstyrelsen förklarar det område som framgår av den heldragna svarta linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Syfte, skäl, föreskrifter och skötselplan för reservatet redovisas nedan. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. § 4 miljöbalken.

Naturreservatets namn ska vara Högholmen.

Beslutet riktar sig till allmänheten samt var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Syftet med reservatet

Syftet med Högholmens naturreservat är att i gynnsamt tillstånd bevara och vårda marina grundområden med höga naturvärden samt omgivande strandområden. Syftet är också att bevara öarnas naturskogsartade och i delar betespräglade talldominerade skogar med inslag av ädel- och triviallövmiljöer och strandmiljöer med sina typiska arter och växt- och djursamhällen. Syftet är också att säkerställa att naturliga strukturer och funktioner i marina och terrestra ekosystem upprätthålls. Områdets betydelse som rast- och häckningsområde för fåglar samt reproduktions- och uppväxtområde för akvatiska djurarter skall skyddas och om möjligt förstärkas. Livsmiljöer och arter som ingår i EU:s nätverk för Natura 2000, skall uppnå eller bibehålla en god bevarandestatus. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att naturreservatet undantas från skogsbruk och andra skadliga åtgärder, och utvecklas genom naturliga processer i kombination med naturvårdande skötselåtgärder. De betespräglade skogarna kan hävdas och försiktig frihuggning av vissa ljusgynnade träd kan utföras. En luckighet och heterogen miljö eftersträvas i de betespräglade delarna. Brandefterliknande åtgärder kan genomföras. Åtgärder för att återställa påverkade områdets hydrologi kan genomföras. Den marina miljön skyddas från ingrepp som riskerar orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen. Den marina miljön förvaltas för att gynna och tillskapa naturliga funktioner i marina näringsvävar där goda rovfiskbestånd har en avgörande roll. Åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Skälen för beslutet enligt 7 kap. 5 § första stycket miljöbalken

Ett skäl för reservatsbeslut är stor utbredning av vegetationsklädda marina grundområden med höga naturvärden i området. Dessa har bland annat stor betydelse för fågellivet och som lek- och uppväxtmiljöer för fisk och det marina området bedöms ha nationellt värde. I enlighet med Länsstyrelsens plan för marint områdesskydd i Egentliga Östersjön finns följande preciserade bevarandevärden inom reservatsområdet; Grunda mjukbottnar med laguner, vikar och sund, Ängar av kärlväxter, ängar av havsnajas, kransalgsängar, frilevande blåstång, platser med raggsträffe, sävområden, rekryteringsområde för kustlevande rovfisk samt rekryteringsområde för plattfisk. Dessutom finns grunda hårbottnar med rev, skär och småöar, stora perenna brunalger och rekryteringsområde för sill.

Skäl för beslut är också öarnas naturskogsartade tallskogar med gamla träd och död ved samt betespräglade skogar. De tidigare hävdade markerna och naturskogsavsnitten har tillsammans med den skyddsvärda floran och faunan som hör till dessa naturtyper ett mycket högt naturvärde.

Reservatet ligger i en trakt med ovanligt många naturvärden knutna till talldominerade miljöer och betade miljöer. Vattenmiljöerna ingår dessutom i ett värdenätverk för höga marina värden. Det innebär goda förutsättningar för att en stor andel av de hotade och skyddskrävande arter som lever i dessa naturtyper ska kunna fortleva i landskapet i livskraftiga bestånd. Reservatet ligger även inom riksintresse för naturvård enligt 3 kap. § 6 miljöbalken samt inom riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. § 2 miljöbalken.

Syftet med beslutet är att åstadkomma ett ändamålsenligt skydd mot åtgärder som skadar områdets prioriterade bevarandevärden.

Föreskrifter

Förutom de föreskrifter som anges nedan gäller också annan lagstiftning i reservatet.

A. Inom reservatet gäller följande inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, borra, utfylla, plöja eller utföra annan mekanisk markbearbetning på land eller i vattenområde;
2. avverka, gallra, röja, så, plantera, markbereda eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar;
3. uppföra byggnad, eller annan anläggning, såsom exempelvis mast, torn, väg, ledning i luft, mark, vatten eller på botten;
4. anordna upplag;
5. tillföra växtnäringssämnen eller jordförbättringsmedel, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra mineralämnen;

6. anlägga fiskodling eller vattenbruk;
7. ändra floran eller faunans sammansättning genom att införa nya arter eller införa individer med främmande genetiskt ursprung för området.

A-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktar Länsstyrelsen ägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande åtgärder genomförs inom reservatet:

1. utmärkning av, och information om, reservatet;
2. iordningställande, markering och underhåll av friluftsanläggningar så som vandringsled, informationsskyltar och ankringsbojar;
3. naturvårdande skötsel av naturmiljöer med beteshävd och tillhörande skötsel, vegetationsröjningar och/eller brandefterliknande åtgärder, hydrologisk återställning, vassklippning, utsättning av risvasar, friställning av grova eller gamla, hävdpräglade och vidgreniga träd från konkurrerande träd utan naturvärde, främjande av brynmiljöer och luckighet;
4. småskaliga riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området, såsom småskalig markstörning eller holkar;
5. bekämpning av invasiva eller för området främmande arter;
6. åtgärder för att skydda kultur- eller fornlämning från skada som att ta ner träd som växer i eller hota falla över lämningen;
7. åtgärder i syfte att stärka rovfisksamhället;
8. undersökningar eller uppföljning av växt- och djurliv samt av mark- och vattenförhållanden och uppföljning av förvaltningsåtgärder.

B-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken.

C. Länsstyrelsen beslutar att utöver vad som annars gäller ska följande föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet gälla. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
2. gräva upp kärlväxter, plocka mossor, lavar eller svampar med undantag av matsvamp;
3. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, gräva, rista, hacka eller måla;
4. ankringsförbud inom markerade ytor i beslutskartan, bilaga 1;
5. göra upp eld annat än på anvisad plats eller i medhavd grill.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

6. bedriva lägerverksamhet för fler än 25 personer;
7. utföra undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

C-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som krävs för reservatets vård, skötsel samt uppföljning av naturvärden och som framgår av föreskrifter under B. Föreskrifterna under C ska inte utgöra hinder för att samla enstaka individer ryggradslösa djur eller enstaka exemplar av kryptogamer för artbestämning.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra ett hinder för att träd som riskerar att falla från naturreservatet på objekt så som ledning, byggnad, tomt, kulturlämning, anläggning eller anordning, får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet. Träd som har fallit ut på annan fastighet, tomt eller annan anläggning får kapas och läggas i naturreservatet.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för skötsel av befintliga anläggningar och brukande av mark- och vatten mm. enligt servitut och avtal.

Upplysning om andra gällande bestämmelser

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller för området, bland annat kulturmiljölagen (1988:950), terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng, fiskelagen (1993:787) och Havs- och vattenmyndighetens författningssamling och Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena. Delar av området utgör strandskyddsområde och strandskyddsbestämmelser gäller enligt 7 kap. miljöbalken. Bryggor och byggnader uppförda efter 1975 kräver dispens från strandskyddsbestämmelser. Vattenuttag utgör en vattenverksamhet enligt 11 kap. 2 § MB och kan kräva tillstånd. Enligt fridlysningsbestämmelserna är alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa svamp-, växt och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen. Enligt 7 kap 1 § miljöbalken ska var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den. Samråd enligt 12 kap. 6 § MB kan komma att krävas för verksamheter som inte är begränsade i föreskrifterna.

Skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen.

Förvaltare för naturreservatet ska vara Länsstyrelsen Östergötland.

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

En del av reservatsområdet berörs av en byggnadsplan från 1968. Under 1985 upphävdes dock merparten av den del som berör reservatet. Kvar finns en mindre del som har beteckningen V – vattenområde. Länsstyrelsen bedömer att bildandet av Högholmens naturreservat är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och med gällande kommunal översiktsplan och byggnadsplan.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att bildandet av Högholmens naturreservat inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning av påverkan av beslutet på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, i den omfattning det behövs göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Länsstyrelsen gör bedömningen att allemansrätten inte väsentligt påverkas av beslutet.

Agenda 2030, miljökvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av Högholmens naturreservat är en del av uppfyllandet av miljökvalitetsmålen Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Hav i balans och levande kust och skärgård samt Ett rikt växt- och djurliv om vilket Sveriges riksdag och regering beslutat. Det är också en del av uppfyllandet av FN:s konvention om biologisk mångfald och de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030 och då särskilt mål nummer 15, Ekosystem och biologisk mångfald och 14, Hav och marina resurser.

Länsstyrelsen bedömer att Högholmens naturreservat bidrar med flera olika ekosystemtjänster tack vare bevarande av biologisk mångfald och varierande miljöer som är basen för många andra ekosystemtjänster. Skogsmiljöerna fungerar som livsmiljö men även som en form av klimatanläggning och reningsverk. De olika livsmiljöerna fyller funktioner som lek- bo-, skydds- och rastplatser. Bevarandet av en variation av livsmiljöer och en hög biologisk mångfald bidrar till ett landskap som är generellt bättre rustat för klimatiförändringar.

Ärendets handläggning

Dokumentation

En del av de mycket höga naturvärdena på ögruppen dokumenterades vid Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper på fastigheten Vrångö 1:36 och Vrångö 1:47 som gjordes 2002. Ögruppen inventerades även av Länsstyrelsen och på uppdrag av Länsstyrelsen under 2022 och 2023 då naturvärden på både land- och i vattenområden kartlades.

Reservatsbildning

Den privatägda fastigheteten avgränsades och värderades i samråd med berörd markägare. Därefter har Länsstyrelsen förhandlat med markägaren och kommit överens om ekonomisk ersättning för intrånget i markanvändningen som blir konsekvensen av naturreservatsbildningen. Beslut om utbetalning av ersättningen fattades av Naturvårdsverket 2024. Naturskyddsföreningen, som äger den andra berörda fastigheten, har uttryckt en önskan om att inte erhålla någon ersättning för det intrång som reservatsföreskrifterna innebär. Naturskyddsföreningen och Länsstyrelsen har därför enats om att staten inte ska betala någon ersättning vare sig i förskott eller vid bildandet av reservatet.

Inkomna remissvar

Länsstyrelsen har remitterat förslag till beslut till markägare, övriga berörda sakägare, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Söderköpings kommun, Skogsstyrelsen, Försvarmakten, Havs- och vattenmyndigheten, Sjöfartsverket, Entomologiska föreningen i Östergötland, Östergötlands ornitologiska förening samt Naturskyddsföreningen i Söderköpings kommun och Naturskyddsföreningen Östergötland.

Länsstyrelsen har fått svar från Försvarmakten, Naturskyddsföreningen Östergötland och Söderköping, SGU, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen och flera medlemmar av fiskesamfälligheten (Bo-Arne Karlsson och Agneta Kjellin, Mats och Jenny Lindgren, Bengt Gärde, Björn Gärde, Lars Gärde, Mikael och Helene Neiner, Ingela Jung, Björn Werner, Monica och Mikael Pettersson, Kate Nämberg, Arne Forslund och Maria Engström).

Sjöfartsverket meddelar att de inte har något att erinra angående bildande av Högholmens naturreservat.

SGU har avstått från att yttra sig.

Försvarmakten har hänvisat till deras digitala underlag i riksintressekatalogen och tillhörande kartunderlag. I dessa finns information om riksintressen för totalförsvarets militära del.

Skogsstyrelsen ställer sig positiva till att området skyddas långsiktigt och tillstyrker att reservatet bildas. De anser att skötselplanen förefaller vara väl anpassad till reservatets naturtyper och de föreslagna skötselåtgärderna bedöms främja syftet och det övergripande målet för bevarande och utveckling av områdets naturvärden. Reservatet bedöms inte försvåra pågående skogsbruk, då

det inte påtagligt hindrar tillgängligheten till angränsande skogsmark. Möjligen kan tillgängligheten till holmen Slånaskär försvåras av att reservatet hindrar eventuell överfart söderifrån.

Fiskesamfälligheten har inga invändningar mot att det föreslagna naturreservatet bildas inom arealer som tillhör fastigheterna Vrångö 1:47 och Vrångö 1:36, under förutsättning att dessa två fastigheters ägare accepterar bildandet av naturreservatet. De motsätter sig dock att naturreservatet omfattar samfällt vatten, eftersom detta bland annat kan innebära i nuläget inte kända inskränkningar i möjligheter att hantera samfälligheten i framtiden. De noterar att information saknas i föredragningspromemorian om att förslaget till stor del berör samfällt vatten. Sakägarna som undertecknat yttrandet uppger att de tillsammans ha har majoriteten av andelstalen i samfälligheten. De har dock inga invändningar mot de av länsstyrelsen föreslagna åtgärderna för att förbättra yngelhanteringen genomförs inom såväl glofladen ("innanhavet" öster om Högholmen) som övriga delar av samfällt vatten. Fiskesamfällighetens bestämda uppfattning är dock att om åtgärderna ska leda till en ökning av antalet vuxna individer måste Länsstyrelsen vidta/tillåta åtgärder för att minska antalet skarvar drastiskt.

Fastighetsägarna med tomtgräns mot det föreslagna reservatet, det vill säga de som kan tänkas påverkas av gränsdragningen, har tidigare ställt frågor, via e-post till Länsstyrelsen. Dessa fastighetsägare utgår från att de svar som då lämnades är giltiga. Fastighetsägarna till Vrångö 1:6 och Vrångö 1:13, som har tomtgräns mot det planerade reservatet, kräver också att få närvara vid utsättning av naturreservatets gränser, med tanke på att befintliga gränsmarkeringarna är från 1880-talet och svåra att lokalisera i den stundtals "ogenomträngliga" växtligheten.

Naturskyddsföreningen i Söderköpings kommun och Naturskyddsföreningen Östergötland har inkommit med följande yttrande:

Naturskyddsföreningen välkomnar Länsstyrelsens förslag att bilda Högholmens naturreservat. Föreningen ser positivt på länsstyrelsens förslag kring föreskrifter och skötsel av de marina naturtyperna men önskar också se att fiskeregleringar införs för att ge de marina delarna av reservatet tillräckligt skydd, och att sådana planer skrivs in i beslut och skötselplan tillsammans med en tidsplan för införandet. Föreningen tillstyrker i stort föreskrifter och skötsel enligt Länsstyrelsens förslag när det gäller de skogliga naturtyperna.

Naturskyddsföreningen tillstyrker i sak det som Länsstyrelsen föreslår kring föreskrifter och skötsel av skogliga naturtyper. Dock anser föreningen inte att det är lämpligt med naturvårdsbränning på öarna med tanke på det tunna jordlagret. Föreningen menar dock att Länsstyrelsen behöver se över hur begrepp kopplat till naturtyper används i förslag till beslut samt skötselplan och säkerställa en korrekt och enhetlig begreppsanvändning. Till exempel anges i förslag till beslut att syftet är att bevara områden i gynnsamt tillstånd. På andra ställen används i stället begreppet status, och det förekommer att man både talar om fullgod status och gynnsam status. Även begreppet gynnsam bevarandestatus används. Bedömning av bevarandestatus för naturtyper görs såvitt föreningen vet enbart på biogeografisk nivå, varför användningen av begreppet i det här sammanhanget

bör vara felaktig. Det korrekta begreppet på områdesnivå, som detta handlar om, bör vara tillstånd. För att undvika sammanblandning mellan tillstånd och bevarandestatus vore det enligt föreningen bäst att undvika begreppet gynnsamt i sammanhanget, och i stället använda sig av till exempel gott tillstånd. Ytterligare ett skäl bör vara att det är ett begrepp som förekommer i restaureringsförordningen, vilken medför en skyldighet att restaurera naturtypsareal till just gott tillstånd.

När det gäller föreskrifter och skötsel av de marina naturtyperna tillstyrker Naturskyddsföreningen Länsstyrelsens förslag, men saknar regleringar av fisket i området. Naturskyddsföreningen har i många år drivit frågan om fiskeregleringar i marina skyddade områden, och som markägare har de här ett stort intresse av att de marina delarna av detta naturreservat får ett effektivt skydd. Föreningens vilja är att de marina delarna av reservatet ska kunna räknas som ett strikt skyddat område, och för att uppnå detta krävs att allt fiske förbjuds inom reservatet. Efter dialog med länsstyrelsen är de medvetna om att det finns lösa planer på att i framtiden införa fiskeregleringar i ett större område där Högholmens naturreservat ingår. Naturskyddsföreningen vill understryka vikten av att fiskeregleringar införs så snart som möjligt och ser helst att dessa planer skrivs in i beslut och skötselplan, tillsammans med en tidplan för införandet.

Naturskyddsföreningen har även inkommit med synpunkter på hur foljbrevet till externremissen är formulerat och en önskan om att informationen i detta tydliggörs.

Bemötande av inkomna remissvar

När det kommer till **Försvarmaktens** hänvisning till riskintressekatalogen så konstaterar Länsstyrelsen att reservatet ligger utanför försvarets intresse/påverkansområden.

Rörande **Fiskesamfällighetens** yttrande om att ta bort det vatten som omfattas av fiskesamfälligheten gör Länsstyrelsen bedömningen att det berört vattenområdet ska tas bort från reservatsområdet. I och med att detta vattenområde inte inkluderas i reservatet så kommer det heller inte ingå i skötselplanen och skötselåtgärder kommer därmed inte utföras inom ramen för Länsstyrelsens reservatsförvaltning.

Vad gäller jakt på skarv fattar Länsstyrelsen årligen beslut om tillstånd till skyddsjakt på skarv i Östersjön inom Östergötland län. Enligt jaktlagstiftningen kan besluten endast grundas på att förhindra skada, ej på hur stor populationen är. Länsstyrelsen har utöver enskilda ansökningar fattat ett beslut om skyddsjakt på eget initiativ för att freda rovfisk i länets kustområde. Detta beslut finns tillgängligt på Länsstyrelsens webbplats. Jakt enligt beslutet får bedrivas på två sätt med olika jaktperioder, längs med hela den östgötska kusten för att freda bestånd av abborre eller inom beslutade jaktområden. Dessa jaktområden utgörs av fredningsområden för fisk samt av Länsstyrelsen angivna föryngringsområden för fisk.

Om de berörda markägarna vill vara med vid utsättningen av gränser för reservatet, tillika fastighetsgränsen i detta fall, kan kontakt tas med Skogsstyrelsen som är den myndighet som gör inmätningen.

Angående **Skogsstyrelsens** kommentar om att tillgängligheten till holmen Slånaskär möjligen försvåras av att reservatet hindrar eventuell överfart söderifrån så bedömer Länsstyrelsen att detta inte är fallet. Det finns inga föreskrifter som hindrar allmänheten eller andra att ta sig fram med båt eller liknande i reservatets vattenmiljöer. Dessutom har nu en stor del av områdets vattenmiljöer exkluderats från reservatet med tanke på fiskesamfällighetens remissyttrande.

Gällande **Naturskyddsföreningens** yttrande om att naturvårdsbränning inte borde genomföras i reservatet bedömer Länsstyrelsen också att det finns lämpligare reservatsobjekt för naturvårdsbränning på grund av flera faktorer. Naturvårdsbränning tas därför bort som en möjlig skötselåtgärd.

Vad gäller frågan om att införa ett fiskeförbud inom reservatet så görs detta i regel genom fiskelagstiftningen som beslutas av Havs- och vattenmyndigheten. Miljöbalken kan användas om fiskets metoder skadar den marina miljöns strukturer, vilket inte är fallet i detta område. Då reservatets marina områden utgör en mycket liten del av ett större område med höga naturvärden bedömer Länsstyrelsen att det ger ingen eller endast små effekter att bara skydda dessa delar. För att Länsstyrelsen ska föreslå ett fiskefredat område krävs mer kunskapsunderlag och aktuell förekomst av fisk samt förankring med berörda sakägare och intresseorganisationer. Detta hanteras inom Länsstyrelsens ordinarie verksamheten där arbete pågår med att se över vilka marina områden i Östergötland som skulle gynnas av fiskefredning. Att det är lämpligt att utreda området för eventuell fiskefredning har nu skrivits in i skötselplanen.

Gällande begreppen som används i beslutsdokumenten så ska dessa läsas i sitt sammanhang. Skötselplanen riktar sig i första hand till reservatsförvaltningen där de begrepp som används är allmänt kända och risken för missförstånd får anses som mycket små. En viss korrigering har dock gjorts för att få en mer enhetlig användning av begreppen. Vad gäller foljebrevet till externremissen kommer Länsstyrelsen att se över hur det är formulerat och om det går att förenkla eller förtydliga i någon del.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 3. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, avdelning C, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövdingen Gunilla Svantorp med naturvårdshandläggaren Marika Sjödin som föredragande. I den slutliga

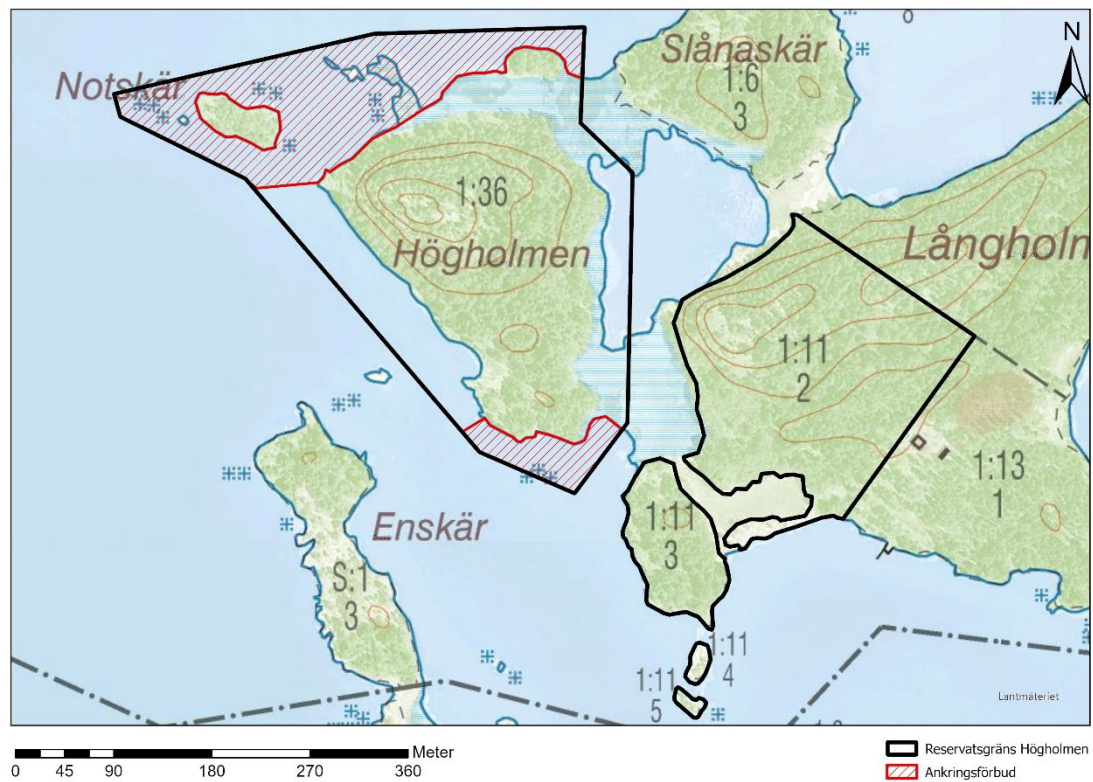
handläggningen har också enhetschefen Marina Verbova, samhällsplaneraren Sara Lilljebjörn, länsjuristen Anna Isaksson, handläggaren för landsbygd Matilda Hansen och antikvarien Malin Svarvar medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Sändlista (finns hos Länsstyrelsen)
3. Hur man överklagar
4. Skötselplan

Bilaga 1

Beslutscharta tillhörande beslut om Högholmen naturreservat, NVR-id 2064863. Naturreservatet är avgränsat med heldragen svart linje och områden med ankringsförbud med rött raster. © Lantmäteriet geodatasamverkan, © Naturvårdsverket.

Skötselplan för Högholmens naturreservat

Länsstyrelsen
Östergötland

- Meddelande: Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2025. Planförfattare har varit Marika Sjödin och Lars Gezelius.
- Referens: Länsstyrelsen Östergötland, Naturskyddsenheten, Skötselplan för Högholmens naturreservat.
- Kontakt: Enheten för skötsel av skyddad natur, Länsstyrelsen Östergötland
- Webbplats: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
- Fotografier: Marika Sjödin. Omslaget visar en vy över Långholmen från en berghäll på Högholmen.
- Kartmaterial: © Lantmäteriet
- © Länsstyrelsen Östergötland

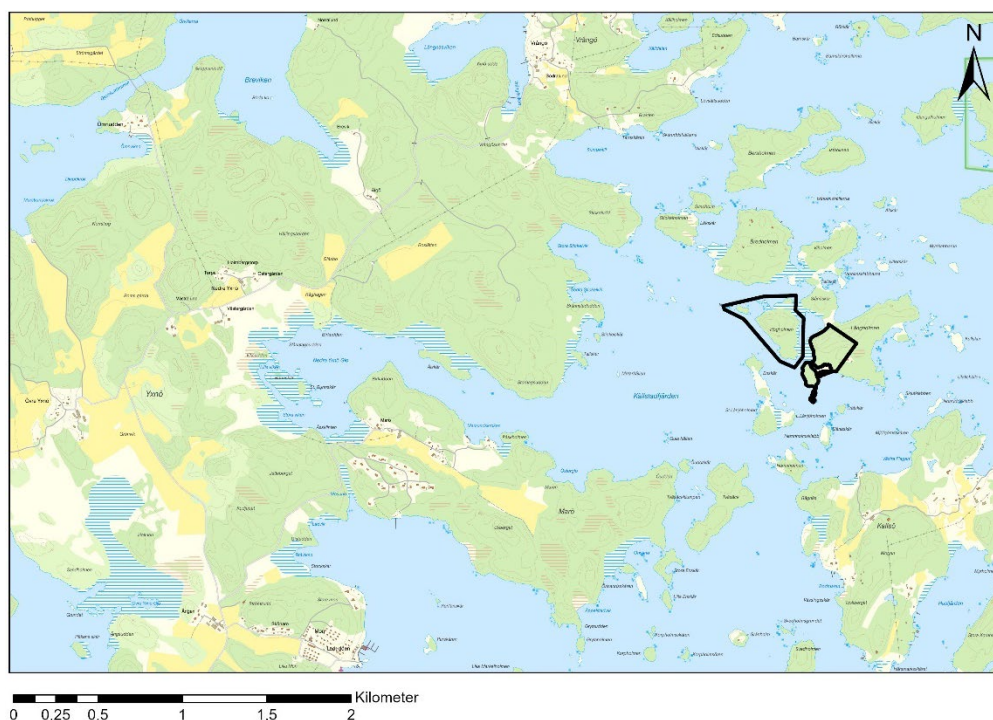
Innehåll

SKÖTSELPLAN FÖR HÖGHOLMENS NATURRESERVAT	1
Allmän beskrivning.....	4
Administrativa data om naturreservatet	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut.....	5
Beskrivning av reservatet.....	5
Översiktlig beskrivning.....	5
Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning.....	7
Kultuhistoriska lämningar	9
Områdets bevarandevärden	9
Natura 2000.....	13
Källuppgifter.....	14
Plandel	15
Syfte med naturreservatet.....	15
Disposition och skötsel	15
Skötselområden	17
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	27
Jakt	28
Utmärkning av reservatets gräns.....	28
Tillsyn.....	28
Dokumentation och uppföljning	28
Inventeringar	28
Uppföljning	28
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	29

Allmän beskrivning

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Högholmens naturreservat	
NVR-id	2064863	
Beslutsdatum	2025-05-05	
Län	Östergötland	
Kommun	Söderköping	
Areal	Total areal:	16,8 hektar
	Land:	11,1 hektar
	Vatten:	5,7 hektar
	Produktiv skog:	7,8 hektar
Natura 2000-naturtyper	9010 *Taiga	5,5 hektar
*) = <i>Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete</i>	Nu Trädklädd betesmark - Skogsbete (9070) med ej fullgod bevarandestatus, kan bli Skogsbete med fullgod bevarandestatus eller Taiga (9010)	3,4 hektar
	Nu ej naturtyp men kan bli Skogsbete (9070) eller Taiga (9010)	1,8 hektar
	1150 Laguner	0,4 hektar
	1160 Stora vikar och sund	3,8 hektar
Prioriterade bevarandevärden		
Naturtyper:	Gammal tallskog, ädellövträd, lövskog i branter, grunda vikar, lagun	
Arter/grupper:	Lavflora, svampflora, fågelfauna, insektsfauna, undervattensvegetation	
Strukturer/funktioner:	Bergbunden skog, kustklimat, död ved på land, gamla löv- och barrträd	
Friluftsliv:	Båtliv	
Övrigt	Riksintresse för naturvård och friluftsliv (enligt 3 Kap. Miljöbalken) och obruten kust (enligt 4 Kap. Miljöbalken).	
Fastigheter	Vrångö 1:36 (Naturskyddsföreningen), Vrångö 1:47 (privat)	
Förvaltare	Länsstyrelsen Östergötland	
Lägesbeskrivning	Högholmens naturreservat är beläget i Sankt Anna skärgård cirka 3 kilometer nordost om Mon och cirka 34 kilometer sydost om Söderköping.	
Vägbeskrivning	Reservatet nås endast med båt. Ramp för iläggning av båt eller kanot finns bland annat vid Stugbyn St: Anna, Mon.	

Figur 1. Översiktskarta. Högholmens naturreservat (markerat med svart linje) ligger cirka tre kilometer nordost om Mon i Sankt Anna skärgård i Söderköpings kommun.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

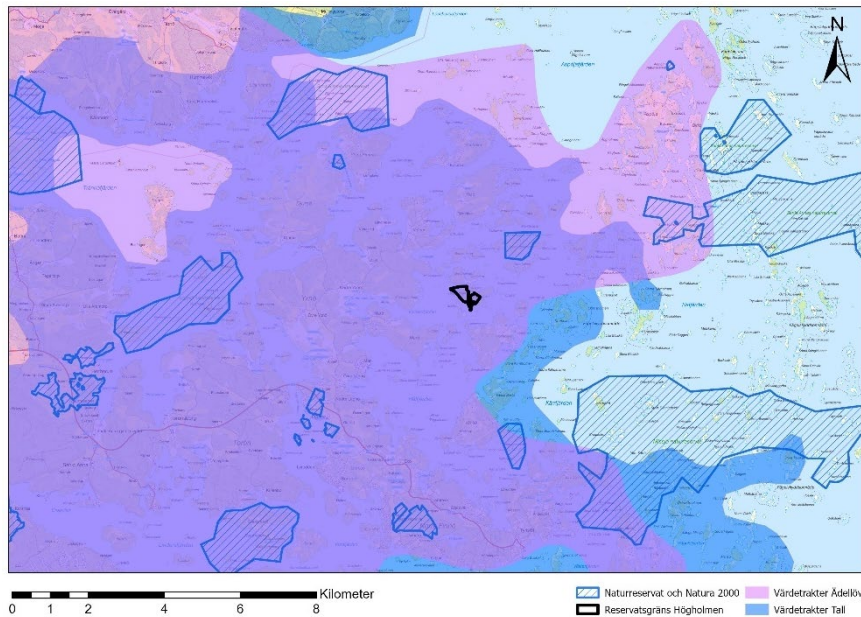
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut framgår av beslutet om naturreservatet. Syftet finns även nedan i skötselplanens Plandel.

Beskrivning av reservatet

Översiktlig beskrivning

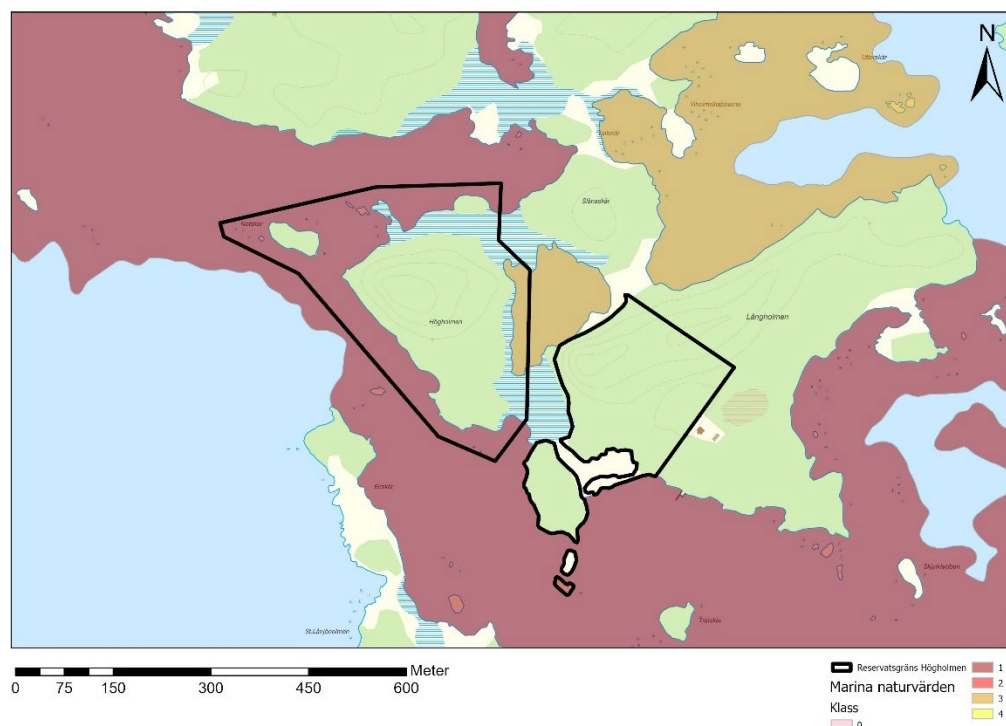
Både Högholmen och Långholmen är till stor del barrskogsbevuxna och tallskog på hållmarker dominerar, men det finns även inslag av både triviallöv och ädellöv. Kring öarna finns en del grunda och skyddade vikar och ett glo som utgör viktiga tillhåll för fågel och marina djur och växter.

Öarna Högholmen och Långholmen ligger i värdetrakter för tall och ädellöv. I samma trakt finns flera andra skyddade naturområden. Sankt Anna skärgård ingår dessutom i riksintresse för naturvård, friluftsliv och obruten kust.

Figur 2. Reservatets lokalisering i värdestrakter och förhållande till andra skyddade områden i trakten.

Under 2022 inventerades de marina värdena i området. Vid inventeringen framkom det att havsmiljön kring Högholmen och Långholmen har ett så pass högt naturvärde att det är av nationellt intresse. Det hör till ett cirka 150 hektar stort område som sträcker sig mellan Stickeludd och Kallsö. Området hör därmed till länets största sammanhängande grundområden med täta bestånd av stora habitatbyggande växtarter. Även glofladan som ligger mellan Högholmen och Långholmen inventerades 2022 och bedömdes då ha kommunalt intresse.

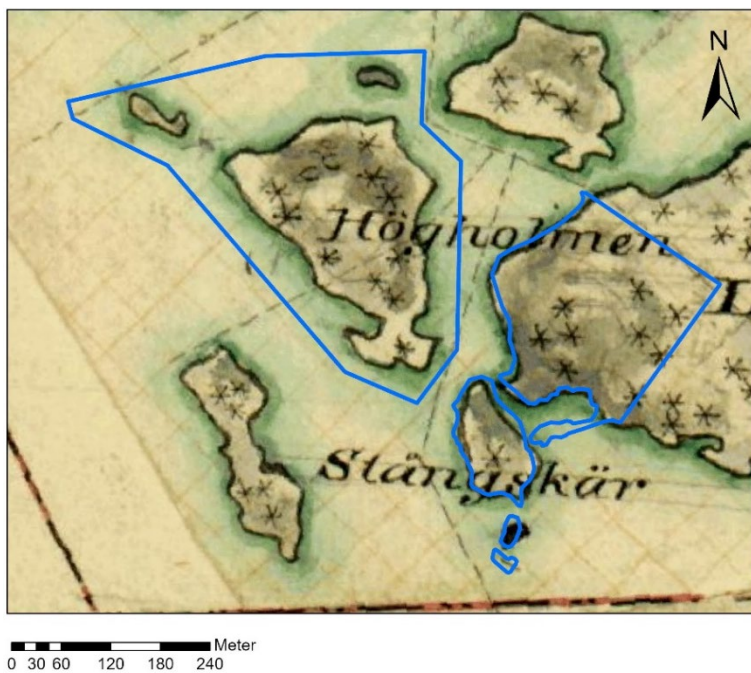
Figur 3. Inventerade marina värden i och kring reservatet. Nationellt värde betecknas med klass 1, regionalt värde med klass 2, kommunalt värde med klass 3 och lokalt värde med klass 4.

Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning

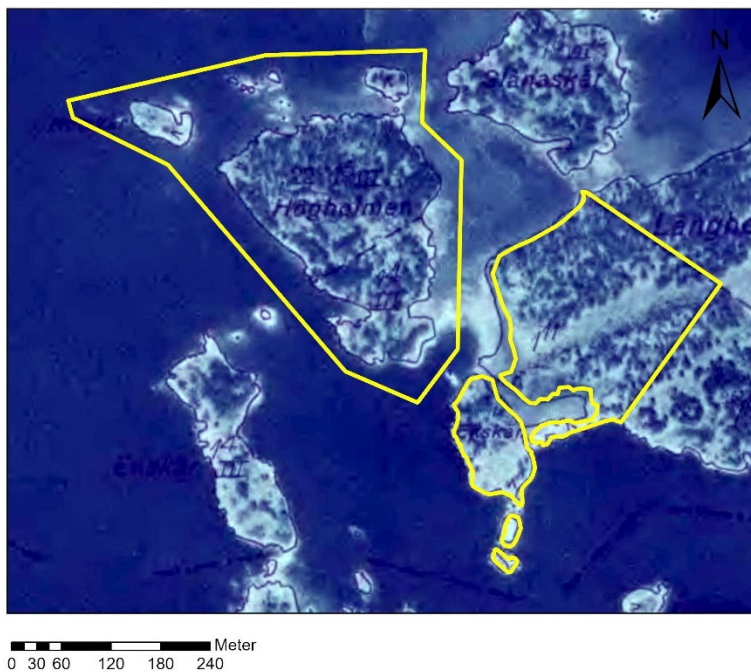
Högholmen har tidigare hävdats genom bete men präglas idag av en naturskogsartad trädsuccession med en stor andel träd av hög ålder. Att området tidigare har betats syns bland annat på de många vidkroniga tallarna som finns på ön. Den häradsekonomiska kartan från senare delen av 1800-talet visar på att ön även då dominerades av barrskog men att det fanns åtminstone ett parti med lövskog i öns norra del. När det kommer till Långholmen kan man från den häradsekonomiska kartan utläsa att den del som ingår i reservatet var barrskogsbeväxt. På kartan från 1940-talet syns det även spår efter brukande då en del av ön är öppen och trädlös, kanske brukades detta som åker, betesmark eller slåtteräng.

Fastigheten som inkluderar ön Högholmen samt några mindre öar och vatten kring ön ägdes tidigare av en privatperson men ägs idag av Naturskyddsföreningen. Vägen till Naturskyddsföreningens ägande av fastigheten började med att Länsstyrelsen 1968 fastställde en byggnadsplan för fritidshus på ön. Naturskyddsföreningen försökte då få byggnadsplanen upphävd med det gick inte igenom. Under 1971 avstyckades en tomt på ön och Naturskyddsföreningen förde då en dialog med markägaren om att avstå byggnation, och 1979 erbjöd markägaren Naturskyddsföreningen att köpa tomten. Både Sveriges naturvårdsfond och Världsnaturfonden (WWF) gick då in och finansierade köpet.

Under 1985 upphävdes byggrätten och 1995 fördes resterande delar av fastigheten över till fonden. Och 1998 beslutade Sveriges naturvårdsfond att överlåta fastigheten Vrångö 1:36 till Naturskyddsföreningen.

Figur 4. Häradsekonomska kartan från cirka år 1868-77. Ringar är marker dominerade av lövträd och stjärnor är dominerade av barrträd.

Figur 5. Den ekonomiska kartan från slutet av 1940-talet som har ett flygfotografi i bakgrunden.

Kulturhistoriska lämningar

Inga kulturhistoriska lämningar är registrerade i Riksantikvarieämbetes kulturmiljöregister men området är inte fullständigt inventerat avseende detta. I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses, samt anmälan till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen göras. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Områdets bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Högholmen

Högholmen är en tidigare beteshävdad skogklädd ö som idag präglas av en naturskogsartad trädsuccesion med en stor andel mycket gamla träd. Död ved förekommer rikligt. Särskilt påtagliga är de riktigt gamla och grova tallarna som förekommer främst i de östra delarna. Knutet till tall finns bland annat arter som tallticka, grovticka, dvärgbägarlav, vintertagging och tallpraktbagge.

Figur 6. En grov vidkronig tall på Högholmen.

Figur 7. Tallpraktbagge.

I den västra delen av Högholmen finns en yngre aspskog och vid strandkanten lågvuxna klibbalar. Det finns bitvis rikligt med död ved av al och på stående döda träd finns spår efter alpraktbagge. Ett träd som står ut från resten är en gammal alm med en ihålig stam där halva stammen är avbruten. På trädets bark växer bland annat guldlocksmossa, porellor och gulvit blekspik. Ett par yngre almar växer intill. Det finns även gamla betespräglade talldominerade miljöer där trädskiktet är mycket gammalt.

I sydöstra delen finns en mullrikare mark med högrörtsflora och rikligt av ormbunkar. Längre ner i söder består skogen av en igenväxande succession med yngre ek, rönn och enbuskar. En liten allund finns i östra delen.

Långholmen

På Långholmens norra sluttning växer gammal tallskog med grova träd och rik förekomst av torrakor och lågor. Även här finns det flera krävande arter knutna till tall så som blompraktbagge, reliktböck och dvärgbägarlav.

I centrala delen är skogen tämligen sluten på en flack och delvis fuktig marktyp. Äldre kartor visar att marken till stor del var öppen så sent som på 1970-talet vilket gör att trädskiktet som till största delen består av tall är ungt. Det finns även ett inslag av yngre lövträd och gran.

Marina delar

Havsmiljön med dess grundområden kring Högholmen och Långholmen samt glofladan mellan öarna har ett mycket högt naturvärde. Vikarnas mångformiga miljö återspeglas i ovanligt höga värden för naturvärdesindikatorerna flikighet och artdiversitet. Växtsamhället är även ovanligt artrikt med god förekomst av störningskänsliga arter, vilket indikerar ostörda förhållanden. Glofladans bitvis täta växtsamhälle samt ett vårvarmt vatten skapar goda förutsättningar för en artrik och produktiv naturmiljö med gynnsamma förhållanden för exempelvis ryggradslösa djur, fisk och fågel.

Tabell 1. Naturvårdsintressanta arter i reservatet.

SVENSKT NAMN	VETENSKAPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖKRAV
LAVAR			
Vedskivlav	<i>Hertelidea botryosa</i>	NT	Solexponerad tallved
Grynig blåslav	<i>Hypogymnia farinacea</i>	T	Bark av barr- och lövträd
Gulvit blekspik	<i>Sclerophora pallida</i>	VU	Bark av ädellövträd
Dvärgbägarlav	<i>Cladonia parasitica</i>	NT	Solexponerad tallved
MOSSOR			
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	S	Träd och sten
Porellor	<i>Porella</i>	S	Träd och sten, hög luftfuktighet
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	S	Träd och sten, ljusexponerat
SVAMPAR			
Tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT	Levande gamla tallar
Grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S	Rötter och stambaser av tall
Kantarellmussling	<i>Plicatura crispa</i>	T	Döda delar av lövträd
Vintertagging	<i>Irpicodon pendulus</i>	NT	Döda delar av tall
Mönjevaxskivling	<i>Hygrocybe miniata</i>	S	Hävdad mark, ofta sandig
Brandticka	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	S	Granved
KÄRLVÄXTER			
Ormtunga	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	T	Saltpåverkade strandängar

Tandrot	<i>Cardamine bulbifera</i>	T	Lövskog
ALGER			
Havsnajas	<i>Najas marina</i>	T	Grund havsbotten
Knoppslinga	<i>Myriophyllum sibiricum</i>	T	Grund havsbotten
Grönsträfe	<i>Chara baltica</i>	T	Grund havsbotten
Raggsträfe	<i>Chara horrida</i>	NT	Mjukbotten eller sandbotten, skyddade vikar
Skörsträfe	<i>Chara globularis</i>	T	Grund havsbotten
INSEKTER			
Granbarknagare	<i>Microbregma emarginatum</i>	S	Solexponerad gran med grov bark
Blompraktbagge	<i>Anthaxia morio</i>	S	Gammal tall med grov bark
Svartspetsad rödbeck	<i>Ampedus praeustus</i>	NT	Rödmurken solexponerad tallved
Tallpraktbagge	<i>Dicerca moesta</i>	VU	Död ved av tall utan bark
Åttafläckig praktbagge	<i>Buprestis octoguttata</i>	S	Solexponerad ved av tall
Timmerticknagare	<i>Stagetus borealis</i>	NT	Oftast solexponerad ved av tall rötad av timmerticka
Becksvart kamklobagge	<i>Prionychus melanarius</i>	VU	Död ved av ek, bok, björk, alm, ask, lind och tall
Reliktbock	<i>Nothorhina muricata</i>	NT	Gammal tall med grov bark
Alpraktbagge	<i>Dicerca alni</i>	NT	Döda delar av al
FÅGLAR			
Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT	Oftast intill vatten, bon i tallkronor
Rörsångare	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	NT	Våtmarksmiljöer
DÄGGDJUR			
Utter	<i>Lutra lutra</i>	NT, N2000	Söt- och saltvatten

Tabell 2. Förklaring av kategorier i tabell 1.

KATEGORI	FÖRKLARING
S	Signalart för skog
T	Typisk art för naturtypen
NT	Rödlistad som nära hotad
VU	Rödlistad som sårbar
N2000	Ingår i art- och habitat- eller fågeldirektivet

Natura 2000

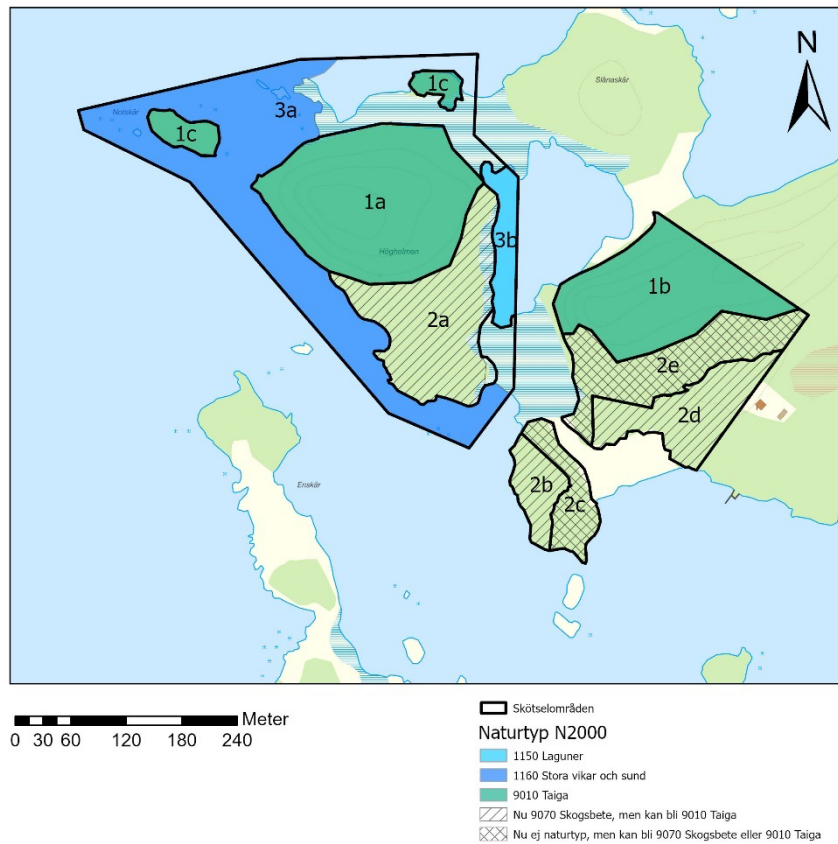
Områdestyp, bevarandeplan och Natura 2000-bestämmelser

Området ingår inte i Natura 2000. Naturtyper avgränsas ändå för alla naturreservat som en del i Sveriges återrapportering till EU-kommissionen.

Tabell 3. Naturtyper enligt Natura 2000 i reservatet.

NATURTYP	AREAL, HEKTAR
Taiga (9010)	5,56
Nu Trädklädd betesmark - Skogsbete (9070) med ej fullgod bevarandestatus, kan bli Skogsbete med fullgod bevarandestatus eller Taiga (9010)	3,45
Nu ej naturtyp men kan bli Skogsbete (9070) eller Taiga (9010)	1,82
Laguner (1150)	0,4
Stora vikar och sund (1160)	3,8

Bevarandemål för naturtyperna anges under respektive skötselområde.

Figur 8. Karta över naturtyper enligt Natura 2000.

Källuppgifter

Lantmäteriet Historiska kartor

Söderköpings kommun, Naturvårdsprogram

SGU Berggrundsdatabasen och jordartsdatabasen

SLU Artdatabanken, Webbtjänsten Artportalen

Skogsstyrelsen Nyckelbiotopsinventeringen N 784-2002, N792-2002, N769-2002

Länsstyrelsen Östergötland, Fiskyngelinventering Östergötlands län 2024, Högholmen Glo

Edlund, Jonas - Litoralis naturvårdskonsult och Siljeholm, Eva - Zosteria, 2014, Marina naturvärden i Sankt Anna-Missjö BSPA-område

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med Högholmens naturreservat är att i gynnsamt tillstånd bevara och vårda marina grundområden med höga naturvärden samt omgivande strandområden. Syftet är också att bevara öarnas naturskogsartade och i delar betespräglade talldominerade skogar med inslag av ädel- och triviallövmiljöer och strandmiljöer med sina typiska arter och växt- och djursamhällen. Syftet är också att säkerställa att naturliga strukturer och funktioner i marina och terrestra ekosystem upprätthålls. Områdets betydelse som rast- och häckningsområde för fåglar samt reproduktions- och uppväxtområde för akvatiska djurarter skall skyddas och om möjligt förstärkas. Livsmiljöer och arter som ingår i EU:s nätverk för Natura 2000, skall uppnå eller bibehålla en god bevarandestatus. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att naturreservatet undantas från skogsbruk och andra skadliga åtgärder, och utvecklas genom naturliga processer i kombination med naturvårdande skötselåtgärder. De betespräglade skogarna kan hävdas och försiktig frihuggning av vissa ljusgynnade träd kan utföras. En luckighet och heterogen miljö eftersträvas i de betespräglade delarna. Brandefterliknande åtgärder kan genomföras. Åtgärder för att återställa påverkade områdets hydrologi kan genomföras. Den marina miljön skyddas från ingrepp som riskerar orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen. Den marina miljön förvaltas för att gynna och tillskapa naturliga funktioner i marina näringsvävar där goda rovfiskbestånd har en avgörande roll. Åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Disposition och skötsel

Naturreservatet ska skötas med försiktiga åtgärder med syftet att bevara och stärka områdets särpräglade natur med dess flora och fauna. De skötselåtgärder som beskrivs i denna skötselplan handlar i huvudsak om mindre skogsskötselåtgärder som syftar till att stärka och utveckla de skogliga och marina naturvärdena.

Ingen ved ska föras ut ur reservatet vid åtgärder utan lämnas som död ved.

Naturvårdande skötsel i form av beteshävd och tillhörande skötsel, vegetationsröjningar och/eller brandefterliknande åtgärder, hydrologisk återställning, vassklippning, utsättning av risvasar, friställning av grova eller gamla, hävdpräglade och vidgreniga träd från konkurrerande träd utan naturvärde, främjande av brynmiljöer och luckighet kan bli aktuella.

Om fornlämningar och kulturhistoriska lämningar finns eller upptäcks i reservatet ska de skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska detta anmälas till Enheten för kulturmiljö

vid Länsstyrelsen. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Skulle invasiva eller andra, för reservatet, främmande arter bli ett problem sett utifrån naturreservatets syfte kan detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.

Storskaliga angrepp av granbarkborre kan begränsas och/eller förhindras genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet.

Befintliga anläggningar och anordningar som berörs av naturreservatet får underhållas så att de motsvarar ursprunglig funktion/standard. Träd som faller från naturreservatet får kapas och läggas inom naturreservatsområdet. Träd som riskerar att falla från naturreservatet får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

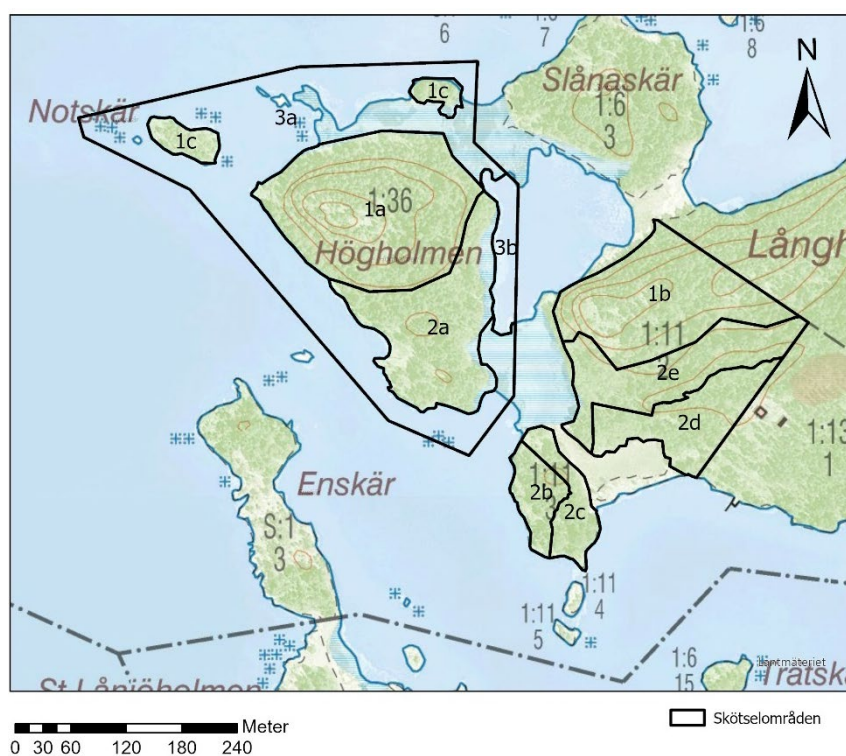
Reservatet är indelat i 4 skötselområden;

1 a-e. Gammal talldominerad skog

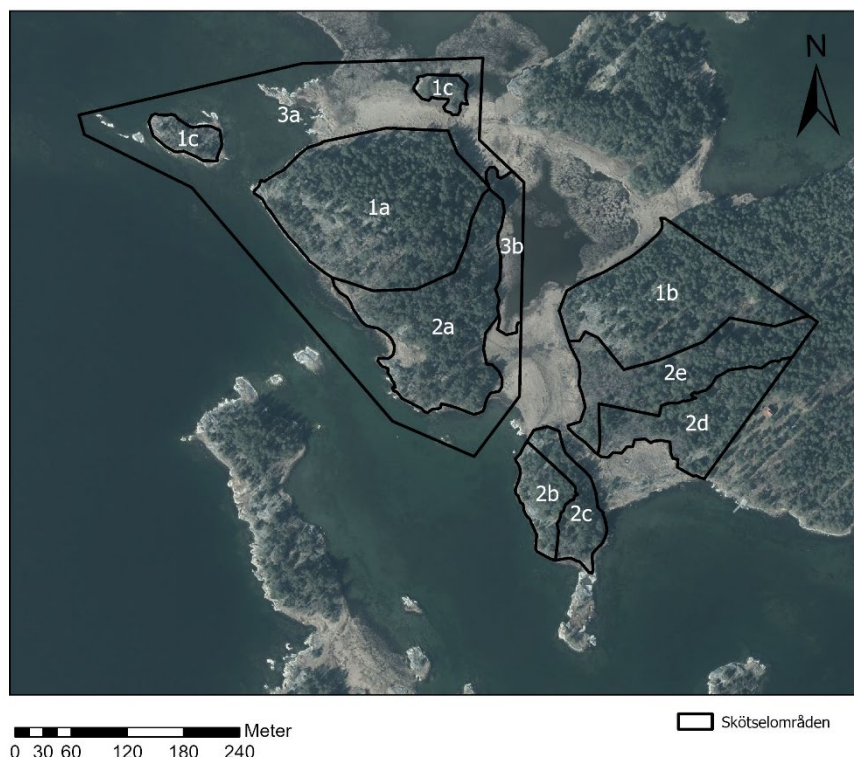
2a-e, Betespräglad talldominerad skog

3 a-b. Vatten- och vassområden

4. Anordningar för friluftslivet

Figur 9. Karta över reservatets skötselområden.

Figur 10. Karta över reservatets skötselområden med ett flygfoto i bakgrunden.

Skötselområde 1a-c, Gammal talldominerad skog

Areal: 5,5 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Taiga 9010 – 5,5 hektar

Målnaturtyp: Taiga 9010 – 5,5 hektar

Beskrivning

På både Högholmen, Långholmen och de mindre holmarna finns partier med gammal talldominerad skog. Inslaget av träd över 200 år är generellt stort. Även inslaget av död ved är bitvis stort, både av liggande och stående.

1a) På norra delen av Högholmen finns en till stor del bergbunden talldominerad naturskog med ett mycket gammalt trädskikt. I vissa partier finns det även ett relativt stort inslag av lövträd så som asp och al. Vissa partier är mycket blockiga och svårframkomliga. Mängden död ved är i partier mycket stor.

Figur 11. Gammal talldominerad skog på Högholmen (1a).

1b) På en bergrygg i norra delen av Långholmen växer en talldominderad naturskog med ett generellt mycket gammalt trädskikt. Mängden död ved är stor för naturtypen.

Figur 12. Gammal talldominerad skog på Långholmen (1b).

1c) Nordväst och norr om Högholmen finns två mindre holmar som till stor del är trädbeklädda.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skogen är präglad av naturlig dynamik och naturvårdande skötsel. Naturliga

processer som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning är positivt och ska förekomma inom området. Krontäckningen ska variera mellan tätare i de bördigare delarna till glesare i de bergbundna, med ett olikåldrigt och flerskiktat trädskikt. Barrträd ska dominera naturtypen men även lövträd utgör ett betydande inslag. Det finns gott om grov och död ved så som torrträd, hålträd, liggande stockar, halvdöda träd eller branddödade träd. Förekomsten av äldre träd är riklig och ersättningsträd etableras successivt. Arter som är knutna till de gamla träden, den döda veden och ett örtrikt markskikt ska så långt möjligt fortleva på lång sikt och helst öka i sin förekomst eller populationsstorlek.

Skötselåtgärder

- En bedömning görs ungefär vart tionde år ifall död tallved behöver skapas för att främst gynna vedlevande insekter. Brandefterliknande åtgärder så som skapande av död ved och veteranisering av ett mindre antal tallar kan genomföras. Detta kan göras genom både fällning, ringbarkning och olika typer av veteranisering. Inga tallar över cirka 120 år fälls eller skadas.
- Lövträd och dess föryngring gynnas generellt. Frihuggning kan göras kring grova ljusgynnade lövträd för att förlänga deras livslängd och skapa förutsättningar för ljusgynnade arter av exempelvis lavar. Åtgärden kan utföras med förutsättning att inga uttorkningskänsliga naturvårdsarter eller skyddsvärda arter påverkas negativt av åtgärden.
- Skötselområdet kan ingå i betesfålla av praktiska skäl.

Skötselområde 2a-e, Betespräglad talldominerad skog

Areal: 5,3 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Trädklädd betesmark - Skogsbete 9070 (ej fullgod bevarandestatus) – 3,4 hektar

Målnaturtyp: Skogsbete 9070 alternativt Taiga 9010 beroende på tillgång till betesdjur – 5,3 hektar

Beskrivning

På samtliga av de tre större öarna finns det spår av forna tiders bete i den gamla skogen.

2a) I den södra delen av Högholmen är marken lågläntare än i norr. Trädskiktet domineras av mycket gammal tall men det finns även gammal gran och blötare partier med al. Mängden död ved är bitvis mycket riklig. Grässvålen är generellt väl utvecklad. I sydost är trädskiktet något yngre och marken bördigare med en varierad kärlväxtflora.

Figur 13. Betspräglad gammal talldominerad skog på Högholmen (2a).

2b) På den lilla holmen som ligger intill Långholmen finns den äldsta skogen i väster, denna domineras av tall. Grässvålen är relativt väl utvecklad.

Figur 14. Gamla tallar på holmen väster om Långholmen (2b).

2c) Även den östra delen av holmen domineras av tall men denna är yngre än på den västra sidan. Det finns även en del al i strandkanten. Mängden död ved är sparsam. Grässvålen är relativt väl utvecklad.

2d) I den södra delen av Långholmen finns en talldominerad skog med inslag av gran, en och enstaka lövträd så som rönn och al. Förekomsten av död ved är generellt sparsam. Grässvålen är väl utvecklad.

Figur 15. Talldominerad skog på södra delen av Långholmen (2d).

2 e) I den centrala delen av reservatet på Långholmen finns en svacka mellan bergsryggen i norr och den kuperade delen i söder. På den ekonomiska kartan från 1940-talet syns det spår efter brukande i detta område då en del av ön är öppen och trädlös. Kanske brukades denna del som åker, betesmark eller slåtteräng. Idag domineras området av yngre tall men det finns även några äldre lövträd så som asp och sälg. Förekomsten av död ved är låg.

Figur 16. Centrala delen av reservatet på Långholmen (2e).

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Hela eller delar av skötselområdet ska utvecklas till antingen skogsbeta med

gynnsam bevarandestatus eller taiga. Tillgången till betesdjur får vara styrande. Naturliga processer som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning är positivt och ska förekomma inom området. Barrträd ska dominera naturtypen men även lövträd utgör ett betydande inslag. Det finns gott om grov och död ved så som torrträd, hålträd, liggande stockar, halvdöda träd eller branddödade träd. Förekomsten av äldre träd är riklig och ersättningsträd etableras succesivt. Skogsbete kan bidra med att hålla luckor öppna och gynna kärlväxtfloran men om bete inte är möjligt kan skogen tillåtas vara sluten. Arter som är knutna till de gamla träden, den döda veden och fuktigheten i svackan ska så långt möjligt fortleva på lång sikt och helst öka i sin förekomst eller populationsstorlek.

Skötselåtgärder

Med tanke på områdets historik med hävdade skogsmarker är det eftersträvansvärt att skogen åter hävdas om detta är möjligt. Dock bör marken inte betas alltför hårt, ett extensivt skogsbete eftersträvas. Gärna med nöt men även får eller liknande går bra. Bryn och luckighet främjas för att skapa en heterogen miljö. Lövträd och dess föryngring gynnas generellt. Frihuggning kan göras kring grova ljusgynnade lövträd för att förlänga deras livslängd och skapa förutsättningar för ljusgynnade arter av exempelvis lavar. Åtgärden kan utföras med förutsättning att inga uttorkningskänsliga naturvårdsarter eller skyddsvärda arter påverkas negativt av åtgärden.

Om det inte är möjligt med bete främjas naturvärden knutna till gammal talldominerad naturskog. Detta görs genom brandefterliknande åtgärder så som skapande av död tallved och vid behov avdödning av ung gran om föryngringen är stor och hotar andra högre naturvärden. Veteranisering av yngre tall kan göras för att skapa gammeltträdskaraktärer. Lövträd och dess föryngring gynnas generellt. Frihuggning kan göras kring grova ljusgynnade lövträd för att förlänga deras livslängd och skapa förutsättningar för ljusgynnade arter av exempelvis lavar. Åtgärden kan utföras med förutsättning att inga uttorkningskänsliga naturvårdsarter eller skyddsvärda arter påverkas negativt av åtgärden.

Skötselområde 3 a-b, Vatten- och vassområden

Areal: 4,2 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Laguner 1150 – 0,4 hektar, Stora vikar och sund 1160 3,8 – hektar.

Målnaturtyp: Laguner 1150 – 1,9 hektar (skötselområde 3b, Stora vikar och sund 1160 3,8 – hektar (skötselområde 3a).

Beskrivning

Skötselområdet består dels av en mindre del av en gloflada och tillhörande vassområden samt grunda havsvikar kring Högholmen. Vikarna har täta bestånd av stora habitatbyggande växtarter och det präglas av utbredda och variationsrika grundområden med förekomst av bland annat löslevande blåstångssamhällen,

utpräglat strömsatta områden och trösklade områden med vårvarmt vatten.

3a) Området utgörs av grunda vattenområden kring Högholmen och kan klassas som Natura 2000 habitatet "Stora vikar och sund" – 1160. Området inventerades 2022. Området är en del av ett ovanligt stort, sammanhängande grundområde med utbredda ängar av habitatbyggande makrofyter, som är ett av de större i Sankt Anna skärgård. Botten domineras av finsediment, men här noterades även sand och små förekomster av sten och håll. Habitatbyggande undervattensvegetation täckte omkring 51 procent av botten och hittades i bältesbildande tätheter ner till 4,9 meters djup. Karaktärsarter var borstnate, men även axslinga och ålnate var vanligt förekommande. Totalt noterades 23 taxa av undervattensväxter. Det täta växtsamhället skapar goda förutsättningar för en artrik och produktiv naturmiljö med gynnsamma förhållanden för exempelvis ryggradslösa djur, fisk och fågel. Naturvärdet stärks av områdets höga mångformighet, vilken återspeglas i ovanligt höga värden för naturvärdesindikatorerna flikighet och artdiversitet. Värde stärks också av förekomsten av naturvårdsarterna havsnajas, grönsträfs, raggsträfs, skörsträfs, knoppslinga, vitstjälksmöja och nating och de särskilt skyddsvärda biotoperna löslevande blåstångssamhällen, kala till mosaikartat bevuxna sandmiljöer, utpräglat strömsatta områden och vågskyddade miljöer. Värde stärks även av att ovanligt många växtarter påträffades vid inventeringen och den goda förekomsten av särskilt känsliga arter. Tillsammans indikerar dessa ostörda förhållanden. I viken norr om Högholmen gjordes ett yngelprovfiske 2012 och där noterades årsyngel av abborre, mört, gädda, ruda, sutare och mört. Viken bedömdes ha stor betydelse som fiskrekryteringslokal för varmvattengynnade arter. Havsnajas täckte i stort sett hela botten med inslag av kransalger som röd-, grön-, ragg- och hårsträfs. Även hornsärv och borstnate var relativt vanliga.

Figur 17. Blåstång och ett vassbälte utanför Högholmens klippor.

3b) En mindre del av glofladan mellan Högholmen och Långholmen ingår i naturreservatet. Gloet kan klassas som Natura 2000 habitatet Laguner (1150). När glofladan i sin helhet inventerades 2022 kunde det konstateras att vikens mynningsdjup ligger på cirka 0,5 meter och det maximala djupet är cirka 1,1 meter. Botten domineras helt av finsediment. Habitatbyggande undervattensvegetation täckte omkring 10 procent av botten och hittades i bältesbildande tätheter ner till 1,0 meters djup, den djupaste punkten som hittades i vattenområdet. Karaktärsart var havsnajas, förutom bladvass var det den enda växtart som hittades i området. Det bitvis täta växtsamhället skapar goda förutsättningar för en artrik och produktiv naturmiljö med gynnsamma förhållanden för exempelvis ryggradslösa djur, fisk och fågel. Området bedömdes ha ett högt naturvärde och vara av stor betydelse för fisk.

2010 konstaterades att vattnet i viken var mycket klart och det råde bottenbottensikt vid inventeringstillfället. Salthalten var 5‰ vilket tyder på att viken inte är utsatt för någon utsötningseffekt. Turbiditeten uppmättes till 0,00 både i områdets mittpunkt och i mynningen. Undervattensvegetationen bedömdes som riklig och utgjordes helt av havsnajas. Yngel av mört noterades. Vegetationens täckningsgrad tycks ha minskat sedan 2010. 2024 gjordes ett provfiske efter fiskyngel då tre platser undersöktes i lagunen om cirka 5 meters radie. Vattnet var mycket klart. Inga fiskyngel kunde noteras. Vegetationens totala täckningsgrad (hornsärv och havsnajas) var mycket låg och uppgick i medeltal till endast 1 procent. Trådalgsförekomsten var låg. Det finns anledning att fortsätta följa upp undervattensvegetationens utbredning och förekomsten av fisk.

Figur 18. Gloflada med vassbevuxna kantzoner, sett från Högholmen.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Vattenkvaliteten ska vara god och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier ska vara försumbar. Täckningsgraden av habitatbyggande vegetation är hög, med låg grad av påväxtalger och utgör värdefulla områden för ryggradslösa djur, fisk och fågel.

Ingen fysisk påverkan eller annan negativ påverkan på bottenarna förekommer. Den marina miljön är skyddad från ingrepp som riskerar orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen. Rödlisterade arter och de typiska och karaktäristiska arterna för naturtyperna 1150 och 1160 ska så långt som möjligt fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek.

Lagunen skall ha en god vattenkvalitet och en näringshalt och vegetation som är representativt för det stadium som lagunen befinner sig i.

Främmande arter ska ej inverka negativt på artsammansättningen.

Skötselåtgärder

- Om avsaknad av fisk i skötselområde 3b fortsatt konstateras och att det finns god täckning av undervattensvegetation i lagunen kan en försiktig vassklippning i vattenytan i en smal och kurvig korridor i mynningsområdet övervägas för att skapa kontakt för lekande fisk.
- Utsättning av risvasar för att gynna fiskrekrytering.
- De marina områdena kan med fördel tas med i Länsstyrelsen utredningar kring vilka områden i skärgården som bör fiskefredas.

Skötselområde 4, Anordningar för friluftsliv**Beskrivning**

I dagsläget finns inga leder och anordningar för besökare. Det går att lägga till med mindre båt vid öarna men stora delar av området kring öarna är grunt.

Mål

Informationen i området är lättillgänglig och bidrar till och förhöjer upplevelsen av besöket. Informationen bidrar till att syftet med områdesskyddet uppnås. Områdets friluftslivsanläggningar är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva området. Reservatets gräns är tydligt markerad.

Skötselåtgärder:

- Underhåll av reservatsområdets gräns och informationsskylt.
- Möjlighet finns att anlägga grillplats men prioriteras inte vid reservatets bildande. Men om behov uppstår kan detta omvärderas. Det är även tillåtet att grilla i medhavd grill enligt föreskrifterna.

- Anläggande av vandringsled kan göras om det bedöms lämpligt.
- Områden som har ankringsförbud läggs in i digitala sjökort så att det blir lättare för besökare att se vart dessa områden finns.
- Om det bedöms nödvändigt för att skydda havsbotten mot slitage kan ankringsbojar anläggas, detta görs i första hand utanför området med ankringsförbud. Men om det bedöms nödvändigt kan de även anläggas innanför område med ankringsförbud.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i reservatet som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Prioritet är indelat i 1 till 3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Extensivt bete om möjligt	2	När det är möjligt	1
Frihuggning av gamla lövträd	1, 2	Under planperioden, sedan efter behov	1
Främja brynmiljöer och luckighet	2	Under planperioden, sedan efter behov	2
Brandeferliknande åtgärder (exempelvis skapande av död ved, veteranisering, röjning av igenväxningsvegetation)	1, 2	Under planperioden, sedan efter behov	1
Vassklippning i och kring glofladan	3a-b	Om det bedöms lämpligt	2
Utsättning av risvasar	3a-b	Om det bedöms lämpligt	2
Åtgärder riktade mot att motverka invasiva arter	Hela reservatet	Vid behov	2
Uppsättning av informationstavla	-	2025-2028	1
Områden med ankringsförbud läggs in i digitala sjökort	3a	2025	1
Underhåll av befintliga och eventuella nya friluftslivsanläggningar så som vandringsled och ankringsboj	Hela reservatet	Vid behov	2

Jakt

Jakt är tillåten inom hela reservatet. Vid jakt får jakthund användas.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar och underhålls vid behov.

Tillsyn

Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Inventeringar

I reservatet har flera sällsynta vedlevande insekter observerats och med tanke på tillgången på död ved är det troligt att det finns fler krävande arter. För att få mer kunskap om dessa arter kan inventeringar av detta göras.

Tabell 4. Inventeringar som med fördel kan göras i reservatet.

Inventeringar	Skötselområde	Prioritet
Vedlevande insekter	1,2	2
Provfiske efter fiskyngel	3b	1

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för länet beslutad uppföljningsplan som anger målindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper och arter. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland och genomförs enligt gällande nationella riktlinjer. Uppföljning av undervattensvegetationens status och fiskreproduktion genomförs inom ramen för Länsstyrelsens uppföljning/miljöövervakning av marina miljöer.

Dokumentation av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt. Mer omfattande åtgärder ska även fotodokumenteras. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som

utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen
Östergötland

www.lansstyrelsen.se